

ДНП «ЛВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО»

Кафедра українознавства та філософії
СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛІКАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Українське лікарське товариство у Львові

Клуб імені Юрія Липи Українського лікарського товариства у Львові

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА

Лікарська комісія

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

за матеріалами всеукраїнської
мультидисциплінарної наукової
конференції з міжнародною участю

ЮРІЙ ЛИПА: СТРАТЕГІЯ НАЦІЇ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ

з нагоди 125-річчя від дня народження

Львів, 12-13 червня 2025 року

ДНП «ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО»

Кафедра українознавства та філософії

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ

ЛІКАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Українське лікарське товариство у Львові

Клуб імені Юрія Липи Українського лікарського
товариства у Львові

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА

Лікарська комісія

*Символу української незламності
присвячуємо*

ЮРІЙ ЛИПА:
СТРАТЕГІЯ НАЦІЇ ТА КУЛЬТУРА
УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ»

(з нагоди 125-річчя від дня народження)

*Збірник наукових праць
за матеріалами вссеукраїнської
мультидисциплінарної науково-практичної
конференції з міжнародною участю*

Львів - 2025

УДК 342.1 (477):811.161.2:94(477):008
ББК 63.5(4Укр)+81(4Укр)+63.3(4Укр)+71(4Укр)

Юр 64 Юрій Липа: стратегія нації та культура українського духу (з нагоди 125-річчя від дня народження): збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської мультидисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю 12 – 13 червня 2025 року / наукова редакторка проф. Тетяна Єщенко. Львів: ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького», 2025. 549 с.
ISBN 978-617-10-1093-2

Наукова рада:

д-р мед. наук, професор Андрій Базилевич;
д-р мед. наук, професорка Зоряна Масна;
д-р мед. наук, професор Олександр Кіцера;
д-р філол. наук, професор Михайло Вінтонів;
д-р істор. наук, професор Ігор Тодоров;
д-р істор. наук, професор Ігор Коляда;
д-р філол. наук, професор Михайло Гнатюк;
д-р філол. наук, ст.наук. співр. Мар'яна Комариця

д-р істор. наук, професорка Тетяна Панфілова;
д-р істор. наук, професор Юрій Митрофаненко;
д-р істор. наук, професор Тетяна Панфілова;
д-р філол. наук, професор Ольга Харлан;
д-р пед. наук, професор Тетяна Хвалибога;
д-мист-ва, професор Ганна Карась;
д-мист-ва, професор Віолетта Дутчак;
д-р філол. наук, професор Володимир Працьовитий

Редакційна рада:

докт. філол. наук, професорка Тетяна Єщенко (наукова редакторка); канд. пед. наук, доцентка Галина Стечак; канд. філол. наук, доцентка Світлана Ягело; канд. наук із держ. упр., доцентка Галина Терешкевич (с. Діогена); канд. філол. наук, доцентка Марта Дрогомирецька; канд. істор. наук, доцентка Віра Мельник; канд. істор. наук, доцентка Наталія Гірня; канд. філол. наук Ірина Матушак

У збірнику наукових праць уміщено матеріали учасників усеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Юрій Липа: стратегія нації та культура українського духу (з нагоди 125-річчя від дня народження)». Подано розвідки, в яких розглянуто постать Юрія Липи в історичному, культурологічному та філософському аспектах; охарактеризовано міжнародний вимір діяльності та персоніфікаційний аспект творчості письменника-націєтворця, його мовний стиль, літературне новаторство, біографістику, громадську діяльність та місійне служіння українській нації, національні концепти, світоглядні коди та їхню роль у формуванні колективної пам'яті і національної ідентичності українців, психологію мовотворчості Юрія Липи. Висвітлено питання духовно-етичної й естетичної аксіосфери митця, проблеми збереження та популяризації спадщини письменника як постаті національної пам'яті українців.

Для науковців у галузі українознавства, істориків, культурологів, філологів, лікарів.

Автори несуть повну відповідальність за грамотність поданих текстів, точність наведених фактів, цитат, покликань, статистичних даних, власних імен, оформлення бібліографії, академічну доброчесність.

Редакційна рада має право на скорочення матеріалів.

*Ухвалила вчена рада факультету іноземних студентів ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького»
(протокол №5-2025 від 16 червня 2025 року)*

© ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького», 2025
© Автори матеріалів, 2025

Ещенко Тетяна. Концепт «Україна» у мовотворчості Юрія Липи: лінгвокогнітивний аналіз	180
Качмар Марія. Повстанський наратив як ідеологічний текст: етноментальний зріз (за матеріалами з Волині)	187
Кіцера Олександр. Християнські мотиви в творах Юрія Липи	195
Комариця Мар'яна. «Селянський король» і «Чаклун з хутора»: код нації у Юрія Липи	199
Крупач Микола. Історизм та міфологізація у новелі Юрія Липи «Табір»	206
Lemberskyi Olexander, Pechenyuk Olha. Yuryi Lypa is a genius of Ukrainian prose	204
Матушак Ірина. Штрихи до постаті Юрія Липи	219
Петрова Озель Лілія. Лінгвостилістичні визначники мовотворчості Юрія Липи (на матеріалі роману «Козаки в Московії»)	224
Піддубна Наталія. Вербалізація жанру молитви в поетичній творчості Юрія Липи	231
Працьовитий Володимир. Український світ у поезії Юрія Липи	237
Райбедюк Галина. Поезія Юрія Липи: естетика vs політика	244
Семенко Світлана. Висвітлення постаті Юрія Липи у публіцистиці Юрія Косача	250
Сердюк Наталія. Батурин гетьманський у творчості Юрія Липи	255
Хлипавка Галина. Міф, герой і нація: ідеологема національного воскресіння у творчості Юрія Липи	266
Хомик Тетяна. Структурно-семантичні особливості застарілої лексики в історичному романі Юрія Липи «Козаки в Московії» (1934)	272
Черкес Надія. Стяги любови Юрія Липи у патріотичній творчості непересічного українця	278
Ягело Світлана. Образ жінки у творчості Юрія Липи	285
Ясіновська Оксана. Переклад Святого Письма Івана Огієнка в оцінці Юрія Липи: «Музика ритму»	292

**МІФ, ГЕРОЙ І НАЦІЯ:
ІДЕОЛОГЕМА НАЦІОНАЛЬНОГО ВОСКРЕСІННЯ
У ТВОРЧОСТІ ЮРІЯ ЛИПИ**

Хлипаєва Галина,

*кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри
українознавства та міжкультурної комунікації
Львівського державного університету безпеки
життєдіяльності*

У статті проаналізовано художню і публіцистичну творчість Юрія Липи крізь призму ідеологеми національного воскресіння. Розглянуто, як у його текстах взаємодіють міф, образ героя та концепт нації, утворюючи цілісну модель духовного й історичного оновлення. Особливу увагу приділено поетичній збірці «Світлість» та публіцистиці «Призначення України» і «Козаки в Московії». Показано, що міф у Липи є інструментом формування колективної ідентичності, герой - втіленням етики чину, а нація - сакральною спільнотою, здатною до відродження через страждання. Стаття демонструє, що ідеологема воскресіння в його творчості має не лише естетичну, а й політичну функцію.

Ключові слова: *Юрій Липа, національний міф, герой, нація, воскресіння, чин, ідеологема.*

The article analyzes the literary and journalistic works of Yuriy Lypa through the lens of the ideologeme of national resurrection. It explores how myth, the image of the hero, and the concept of the nation interact in his texts, forming a holistic model of spiritual and historical renewal. Particular attention is given to the poetry collection "Svitlist" and the journalistic works "The Destiny of Ukraine" and "Cossacks in Muscovy." The article demonstrates that myth in Lypa's writing serves as a tool for shaping collective identity, the hero embodies the ethics of action, and the nation is depicted as a sacred community capable of rebirth through suffering. The article demonstrates that the ideologeme of resurrection in his work has not only an aesthetic but also a political function.

Keywords: *Yurii Lypa, national myth, hero, nation, resurrection, action, ideologeme.*

У час війни й екзистенційних викликів особливої ваги набувають тексти, здатні не лише фіксувати історичну реальність, а й формувати ідеологічну парадигму майбутнього. Юрій Липа - одна з ключових постатей українського інтелектуального життя ХХ століття - створює таку парадигму, поєднуючи літературне, публіцистичне й філософське мислення в цілісну систему ідей. Його тексти - не просто літературні артефакти, а духовно-національні маніфести.

Центральною для поетики й ідеології Юрія Липи є ідеологема національного воскресіння. Вона розгортається в межах цілісної символічної системи, де особливу роль відіграють міф, герой і нація. Міф виступає як інструмент колективного самопізнання та історичної реконструкції, герой - як морально-етичний взірць нового українця, а нація - як сакральна спільнота, здатна пройти крізь жертву й страждання до відродження.

Мета статті - проаналізувати, як у творчості Юрія Липи міфологізовані образи героя та нації формують структуру національного воскресіння. У центрі аналізу - збірка поезій «Світлість» і ключові публіцистичні праці Липи, зокрема «Козаки в Московії» та «Призначення України», що окреслюють глибоку внутрішню логіку цього ідеологічного проекту.

У європейській модерністській традиції ХХ століття міф втрачає винятково архаїчне значення і набуває нового статусу - він стає засобом осмислення національного буття та інструментом формування колективної ідентичності. Міф стає «моделлю смислу», способом упорядкування історії, каналом передачі духовного коду спільноти. У такому розумінні він втрачає нейтральність і перетворюється на потужний засіб впливу - як на свідомість індивіда, так і на уяву цілого народу.

Юрій Липа, як один із провідних представників української діаспорної інтелігенції міжвоєнного періоду, інтенсивно переосмислює міф не лише як джерело художньої образності, а й як засіб націєтворення. Для нього міф - це передусім спосіб відновлення тяглості національного буття, перетворення розірваної історії на єдиний героїчний наратив, що має надати українцям моральну опору й історичну перспективу.

Для Юрія Липи міф - це не вигадка, не втеча у символізм чи ілюзію, а модель дійсності, яка дозволяє не лише осмислити, а й переписати історичний досвід нації. Він трансформує поразки у наративи гідності, а жертви - в основу духовного оновлення. Поет наголошує: *«В серці кожного Українця повинна бути його*

почуттєва Україна, заселена постатями і почуваннями» [4, с. 37]. Це «почуттєва Україна» і є персоналізованим міфом - не абстракцією, а пережитою внутрішньою правдою.

Однією з ключових функцій міфу в Липи є конструювання історичної суб'єктності нації, що особливо важливо в контексті постколоніального становища України. У своїх художніх текстах він прагне не реконструювати минуле, а сформувати образ нації, спроможної до воскресіння, до духовної мобілізації, до геополітичного чину. У цьому сенсі міф у Липи - це також проєкт майбутнього, сконструйований на основі символів минулого.

Як слушно зазначає Оксана Пахльовська, *«міф у модерній українській літературі стає не лише засобом естетичного вираження, а й інструментом національного самоствердження»* [6, с. 29]. Ця думка повною мірою реалізується у творчості Липи, особливо в його поетичному доробку.

У збірці «Світлість» (1941) образи вогню, меча, крові, могили, степу та неба функціонують не просто як елементи символіки, а як архетипи, що вписують українське буття у сакральну схему. Тут нація постає не як пасивна жертва історії, а як герой, що проходить шлях страждання, очищення і відродження. Могила в поезії Липи - це не кінець, а точка переходу, вогонь - не руйнівна стихія, а енергія очищення, меч - не зброя агресії, а знаряддя вольового самоутвердження.

Таким чином, міф у поетиці Юрія Липи виконує одночасно естетичну, історіософську та ідеологічну функцію. Це основа його літературної системи, покликана не лише описати націю, а створити її - як духовну, моральну і політичну спільноту.

У концептуальній моделі Юрія Липи герой - не просто головний персонаж історичного чи поетичного сюжету, а центральна фігура націєтворчого міфу, яка акумулює в собі національну ідею, виконує символічну та регулятивну функції в системі духовної мобілізації. Герой у Липи - це не індивід, а ідея, втілена в людині, етичний і екзистенційний взірець, що має стати матрицею нового українця. Його функція - не лише надихати, а й формувати світогляд, поведінку, моральну поставу.

На відміну від сентиментального образу «маленької людини», що панує в літературі постімперських культур, герой Юрія Липи постає як максимально сконцентрований чин. Він не рефлексує над власним стражданням, а перетворює його на джерело сили. В основі цього типу - ідея вибору дії замість пасивності, історичного суб'єктності замість маргінальності.

У «Призначенні України» Липа формулює чітке протиставлення двох психотипів: «покірного», який зливається з обставинами, і «вибраного», який чинить історію: *«Ім'я будуччини — чин, хто спинився - той служить тьмі, хто в поході - звияжить він»* [4, с. 54]. У цьому короткому фрагменті сконденсована етика Липиного героя: рух, вибір, напруга дії. Герой діє навіть тоді, коли його дія приречена - бо сама дія є формою буття нації, формою її віри.

Як слушно підкреслює Дмитро Донцов, *«нація, яка хоче панувати, повинна мати і панську психіку народу-володаря»* [2, с. 21]. Ідеї Донцова й Липи перетинаються в точці духовної самодисципліни: герой мусить бути організованим не лише фізично, а насамперед внутрішньо - морально, світоглядово, психологічно. У цьому сенсі герой Липи - це людина, що здійснює неперервну мобілізацію власного духу.

У поетичних текстах, зокрема у віршах «Меч», «Пісня», «Могили», цей герой набуває майже апокаліптичного виміру: він водночас бореться і згорає, щоб воскресіння стало можливим. У «Пісні» читаємо: *«Той не брат, хто не згорить, той не син, хто не воскресне»* [5, с. 34]. Герой тут - не лише воїн, а жертovníк, той, хто покладає себе як матеріал для духовного оновлення нації.

Так постає месійний вимір Липиного героя: це постать позачасова, яка одночасно діє в історії й у метаісторії, у реальному й у символічному полі. Він присутній не тільки в конкретному сюжеті, а й у колективному несвідомому як архетип, який формує горизонт очікування й уявлення про «свого».

Як слушно зазначає Олег Білецький, *«Липа - це не просто письменник, це ідеолог, який створює нову модель українця: активного, жертвовного, націєцентричного»* [1, с. 115].

У прозі, зокрема у творі «Козаки в Московії», герой переходить з індивідуального в колективний вимір. Козак у цьому наративі - не історична особа, а типологізований дух опору, здатний до боротьби не тільки зі зовнішнім ворогом, а й із внутрішньою зневірою. Герой - це носій пам'яті й волі, який не дозволяє нації забути про свою вартість.

Автор прямо окреслює антагонізм між ціннісними системами України й Москви: *«Москва - джерело злочинів і руїни... певно тому ти жорстока еси, що свої нещастя світові несеш як віру»* [3, с. 103]. У цьому сенсі герой Липи не просто

протистоїть ворогові - він викриває ідеологію руїни, несе в собі іншу віру, інший онтологічний лад.

Герой Липи є сакральною фігурою, через яку відбувається перетворення болю в силу, поразки - в місію, страждання - у прорив. Він не має права зламатися, бо за ним стоїть цілий народ. Його стійкість - це форма національної гідності.

Кульмінацією літературно-ідеологічного мислення Юрія Липи є концепт національного воскресіння. Це не просто поетична метафора чи релігійна алюзія, а системна історіософська ідея, що формує підґрунтя його культурної доктрини. У контексті української модерністської думки Липа формує особливу модель історичного часу - циклічного і водночас есхатологічного, в якому воскресіння не є кінцевим актом спасіння, а тривалим процесом перетворення. Йдеться про національний катарсис, у якому страждання не лише необхідне, а навіть обов'язкове як етап очищення.

У «Призначенні України» Липа формулює один із головних постулатів цієї ідеології: *«Найсолодшою смертю є смерть за Отчизну. Вона ж дає зміст життя»* [4, с. 66]. Це висловлювання не про смерть як кінець, а про смерть як перехід, як форму відновлення сенсу в час, коли сенси руйнуються. Страждання тут не стільки покута, скільки інструмент мобілізації й самоствердження. Липа рішуче відкидає концепт зовнішнього спасіння — воскресіння нації, на його думку, можливе лише як акт внутрішньої ініціативи.

Важливу роль у формуванні цієї концепції відіграє поетична символіка. У збірці «Світлість» (1941) ідея воскресіння втілюється в таких образах, як «могила, що народжує», «палаюче серце», «шлях у вогні», «вогонь і меч». Це архетипи, що поєднують ідеї очищення, жертви та відновлення. Поетична мова Липи не уникає болю — вона перетворює біль на героїчну енергію, вивисує націю до гідності через переживання втрати.

Нація, за Липою, має пройти власну Голгофу, але не як приречена жертва, а як носій місії. Це важливе уточнення: нація не вмирає, аби бути оплаканою, а вмирає, щоб бути оновленою. Такий підхід - водночас етико-історичний і метафізичний - співзвучний із християнською парадигмою жертви та відкуплення, але у Липи він позбавлений пасивного прийняття страждання. Воскресіння можливе лише як свідомий, напружений акт волевого прориву.

Ця логіка воскресіння без ескапізму чи тріумфалізму наближає Липу до модерністського мислення, зокрема до ідей

посттравматичного переосмислення історії. Як слушно зазначає Микола Рябчук, *«українська ідентичність формується в умовах постколоніального синдрому, що вимагає переосмислення національного міфу та історії»* [7, с. 119].

Липа, випереджаючи сучасні теоретичні підходи, фактично реалізує постколоніальну ревізію - не через деконструкцію, а через рефундаменталізацію національного міфу. Воскресіння для нього - це не дар історії, не несподіваний злам, а внутрішній рух нації до себе самої.

Ідеологема воскресіння у Липи тісно пов'язана з ідеєю обраності, однак ця обраність не зумовлена божественним фаворитизмом, а здобувається працею, вірністю, стражданням і чином. Це формула активної національної відповідальності. Обранець - не той, кого рятують, а той, хто пережив біль і зберіг честь. Тому воскресіння - це завжди єдність оновлення і пам'яті. Воскресаючи, нація не відкидає свою трагедію, а перетворює її на джерело гідності. У цьому полягає глибина Липинового наративу: у ньому смерть не заперечує життя, а стверджує його через оновлений зміст.

У творчості Юрія Липи міф, герой і нація формують триєдність, яка визначає не лише художній вимір його текстів, а й ідеологічну структуру української самосвідомості. Міф у Липи - це не декоративний елемент, а засіб впорядкування історичного досвіду, відновлення національної тягlosti та формування майбутньої візії. Він є способом націєтворення через слово, символ і уяву.

Герой у системі Липи постає як діяч нового типу - дисциплінований, жертвний, духовно загартований. Це не просто образ воїна, а універсальний архетип провідника, готового діяти в ім'я вищої мети, навіть ціною власного знищення. Герой втілює чин як форму національного буття.

Ідея національного воскресіння в поезії Липи спирається не на утопічні сподівання, а на глибоке переконання в духовній силі нації, здатної пройти шлях очищення через страждання. Воскресіння в його текстах - це не зовнішнє чудо, а внутрішній акт самоствердження, який вимагає зусилля, жертви, дисципліни та морального подвигу.

Отже, спадщина Юрія Липи набуває особливої ваги в сучасному українському контексті, де боротьба за свободу знову потребує духовних орієнтирів. Його творчість постає як жива інтелектуальна система, здатна надихати, мобілізувати і

окреслювати горизонти національного шляху - не лише в минулому, а й у майбутньому.

Література

1. Білецький О. Юрій Липа - ідеолог нації. *Літературознавчі обрії*. 2002. № 9. С. 112–123.
2. Донцов Д. Націоналізм. Львів : Червона Калина, 1991. 196 с.
3. Липа Ю. Козаки в Московії. Львів: Українське видавництво, 1934. 174 с.
4. Липа Ю. Призначення України. Львів: Українське видавництво, 1938. 134 с.
5. Липа Ю. Світлість. Львів: Українське видавництво, 1941. 60 с.
6. Пахльовська О. Національний міф у модерній українській літературі. *Україна модерна*. 1998. № 2. С. 22–37.
7. Рябчук М. Постколоніальний синдром. Київ: Критика, 2011. 220 с.

УДК 82-31

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ В ІСТОРИЧНОМУ РОМАНІ ЮРІЯ ЛИПИ «КОЗАКИ В МОСКОВІЇ» (1934)

Хомик Тетяна,

методистка

КЗ ЛОР «Львівська обласна

Мала академія наук учнівської молоді»

У статті досліджуються структурно-семантичні та стилістичні особливості застарілої лексики в історичному романі Юрія Липи «Козаки в Московії» (1934). Проаналізовано тематичні групи архаїзмів і історизмів, їхню роль у створенні історичного колориту, національної ідентичності та стилістичної виразності твору. Встановлено, що застаріла лексика виконує багатофункційну роль: відтворює атмосферу XVII століття, деталізує побут і військову справу, підкреслює соціальні й культурні особливості епохи, а також збагачує художній стиль роману. Результати дослідження підтверджують значення архаїзмів як ключового засобу формування історичної та національної самобутності у творчості Юрія Липи та відкривають перспективи для подальших лінгвістичних і літературознавчих студій.